

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

VÝZKUM VYBRANÝCH TÉMAT U KŘESŤANSKÝCH POSKYTOVATELŮ
SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Vedoucí práce: Ing. Dr. Alois Křišťan, Th.D.

Autor práce: Petra Hořejšová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: III.

2009

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

8. června 2009

.....*Petra Houřková!*.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Dr. Aloisi Křišťanovi, Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále bych také ráda poděkovala RSDr. Jánovi Mišovičovi, CSc. za jeho rady ohledně kvalitativního výzkumu.

OBSAH

ÚVOD	6
1. Teoretická část.....	8
1.1. Láska (caritas) jako úloha církve.....	8
1.2. Původ charitativní služby v církvi.....	8
1.3. Sociální a charitativní práce	10
1.3.1. Poslání sociální práce	10
1.3.2. Cíle sociální práce	11
1.3.3. Sociální pracovníci	12
1.3.4. Poslání a cíl charitativní služby.....	13
1.3.5. Definice křesťanské sociální práce.....	14
1.3.6. Pracovníci charity	15
1.4. Charita Česká republika	16
1.4.1. Právní postavení	17
1.4.2. Struktura Charity Česká republika	17
1.4.3. Charitativní služby	18
1.4.4. Srovnání sociální a charitativní práce	19
2. Praktická část.....	20
2.1. Cíl výzkumu	20
2.2. Vysvětlení pojmů	21
2.2.1. Víra.....	22
2.2.2. Věřící člověk	22
2.2.3. Dobrovolnictví.....	23
2.2.4. Dobrovolník.....	24
2.2.5. Odbornost	25
2.3. Charakteristika výzkumné metody	26
2.3.1. Zúčastněné pozorování.....	26
2.3.2. Strukturované rozhovory s otevřenými otázkami.....	27
2.4. Charakteristika zkoumaného souboru	27
2.4.1. Komplexní domácí péče	28

2.4.2. Služby lidem bez domova – Dům sv. Pavla.....	29
2.4.3. Domino – služby pro lidi s duševním onemocněním	30
2.4.4. Tolerance České Budějovice	30
2.4.5. Nízkoprahové centrum pro děti a mládež Srdíčko – Jiloro	31
2.5. Popis výzkumu a použitých metod.....	31
2.6. Interpretace výsledků	32
2.7. Diskuze	36
ZÁVĚR.....	39
SEZNAM LITERATURY	41
INTERNETOVÉ ZDROJE:	43
SEZNAM PŘÍLOH	46
ABSTRAKT	47
ABSTRACT	48

ÚVOD

Téma bakalářské práce jsem si vybrala proto, že je blízké oboru, který studuji a zároveň i mé práci osobní asistentky. Určitou motivací byla určitě i praxe v průběhu mého studia, kterou jsem absolvovala v Městské charitě v Českých Budějovicích. Dalším důvodem mohla být i má zvědavost, jakožto člověka, který se s náboženstvím více setkal až zde na Teologické fakultě. Může se tedy zdát z pohledu věřícího člověka, že některé teoretické informace v práci jsou poněkud „kotrbaté“. Přesto si myslím, že pohled „nevěřícího“ člověka pro dané téma může být zajímavý a v jistém úhlu pohledu i něčím přínosný.

Název „Výzkum vybraných témat u křesťanských poskytovatelů sociálních služeb“ zní obsáhle. Témata výzkumu byla ovlivněna článkem „*Nezodpovězená otázka vztahu „pozorného srdce“ a „odbornosti“ v křesťansky zakotvené praxi sociální práce*“, uveřejněným v časopise Sociální práce/Sociálna práca¹, z kterého jsem čerpala a byl mi hlavní inspirací. Článek přináší několik pohledů na řešení otázky vztahu „odbornosti“ a „formace srdce“ v praxi katolické sociální práce, kterou před sociální pracovníky položil papež Benedikt XVI. encyklikou *Deus caritas est*. Autoři článku dále uvádějí několik témat, dle kterých se mohou postoje sociálních pracovníků z katolických pomáhajících organizací na výše uvedenou otázku lišit. Pro svůj výzkum jsem si vybrala tři otázky z těchto témat vyplývajících:

- 1) *„Dávají sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací přednost spolupráci odborníků na sociální práci s dobrovolníky, nebo si pomoc bližním představují především jako aktivitu duchovně vedených dobrovolníků se zapáleným srdcem?“*
- 2) *„Považují sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací za žádoucí, aby sociální práci v těchto zařízeních vykonávali jen souvěrci, nebo*

¹ KRÍŠŤAN, A. MUSIL, L. Časopis Sociální práce/Sociálna práca 4/2008 *Nezodpovězená otázka vztahu „pozorného srdce“ a „odbornosti“ v křesťansky zakotvené praxi sociální práce*, s. 93

sociální práci vnímají jako prostor pro spolupráci křesťanů a lidmi jiných názorových nebo duchovních orientací? “²

3) *„Považují sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací jako důležitější pozorné srdce pro pomoc bližnímu před odborností? “*

Výzkum chápu jako pilotní projekt a proto jsem se zaměřila pouze na katolické pomáhající organizace, stejně jako autoři článku. Konkrétně jsem oslovila Městskou charitu v Českých Budějovicích a rozhodla se pro metodu kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum jsem prováděla formou rozhovorů s menším počtem případů, výsledky tedy nelze zobecňovat například na celý Jihočeský kraj. Kvalitativnímu výzkumu je občas vytýkáno, že jeho výsledky představují sbírku subjektivních dojmů, což může být určitě pravdou, ale na druhou stranu jako jeho hlavní výhodu můžeme brát jeho podrobné informace. Navíc citlivě můžeme zohlednit působení kontextu, lokální situaci a podmínky.³

Práce se skládá ze dvou částí. Z teoretické a praktické. V teoretické části jsem se pokusila přiblížit specifický profil charitativních aktivit církve, původ charitativní služby v církvi a definovat sociální a charitativní práci. V praktické části jsem se snažila vysvětlit pojmy, které se vyskytovaly ve výzkumných rozhovorech a dále je zde uveden cíl výzkumu, charakteristika výzkumné metody, charakteristika zkoumaného souboru a výsledky, nad kterými se zamýšlím v diskuzi.

Smyslem a cílem této bakalářské práce bylo tedy zjistit odpovědi na výše uvedené otázky, nad kterými autoři Kříšťan a Musil ve svém článku polemizovali.

² KŘIŠŤAN, A. MUSIL, L. *Časopis Sociální práce/Sociálna práca* 4/2008, *Nezodpovězená otázka vztahu „pozorného srdce“ a „odbornosti“ v křesťansky zakotvené praxi sociální práce*, s. 97

³ Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*, str. 51

1. Teoretická část

1.1. Láska (caritas) jako úloha církve

Kořenem křesťanské charitativní služby je Boží láska, jejímž dokonalým vyjádřením je učení a dílo Ježíše Krista. Zdroj křesťanské charitativní služby je podle Pospíšila nutno hledat v trojjediném Bohu a v jeho sklonění se k nám v Kristu a v Duchu svatém.⁴

Láska, jak uvádí kodex Charity České republiky, je pro Charitu svrchovaná hodnota, která dává všem ostatním hodnotám jejich smysl a správnou míru. „Má být charakteristickým prvkem kvality všech charitních služeb a procesů. Charita je přesvědčena, že pouze dobrotivá a milosrdná láska je schopna naplnit nejhlubší tužby člověka. Láska je proto východiskem základní spirituality charitního pracovníka bez ohledu na jeho duchovní orientaci.“⁵

Papež Benedikt XVI. ve své encyklice *Deus caritas est* lásku (caritas) popisuje jako lásku k bližnímu zakořeněnou v lásce k Bohu, která je úlohou pro jednotlivého věřícího, ale je také úlohou pro celou církevní komunitu, a to jak uvádí od místní komunity po partikulární církev až k univerzální církvi v její globalitě. „Církev musí uplatňovat lásku také jako komunita. Důsledkem toho je, že láska potřebuje také organizaci jakožto předpoklad uspořádané komunitní služby.“⁶

1.2. Původ charitativní služby v církvi

Charitativní služba je neoddělitelnou součástí života církve už od jejího prvopočátku. Křesťané ji chápou jako součást jejich víry v trojjediného Boha. Církev se opírá o život Ježíše Krista, který je zaznamenán v Bibli, jehož celý život byl naplněn charitativními skutky lásky k bližnímu. Jako inspirující vzory chápe mnohé osobnosti světců, kteří mnohdy charitativní činnost zvolili za náplň a

⁴ Srov. POSPÍŠIL, C.V. *Teologie služby*, s. 89

⁵ Dostupné na WWW: http://www.charita.cz/Data/files/Kodex_charita.doc

⁶ BENEDIKT XVI. *Encyklika Deus caritas est*, čl. 20

poslání svého života jako např. svatý František, svatá Klára, svatá Anežka Česká, svatá Zdislava, svatá Alžběta Durynská, svatý Vincenc z Paulá a další.⁷

Pro Starý zákon je charakteristická snaha reagovat na lidskou nouzi pomocí právních opatření. Jeho síla spočívala ve spravedlivé legislativě. Čistě rituální předpisy (bohoslužba) zde byly doplněny o sociální předpisy (služba člověku). Péče o slabé a chudé se tak dostala před Bohem na stejnou rovinu důležitosti jako péče o správné kulticko-rituální jednání.⁸

Jak uvádí Graubner, „Starý zákon na mnoha místech vybízí k lásce k trpícím bližním, zvláště k péči o chudé, utiskované, staré, nemocné a cizince. Bůh dává Izraelitům přikázání milovat druhého jako sebe sama (Lv 19,17-18), dokonce milovat i cizince (Lv 19,34). Služba Bohu v liturgii musí být vždycky doprovázena službou člověku. Půst, který se líbí Bohu, jsou úkony lásky k lidem. Již ve Starém zákoně nacházíme také narážky na lásku k nepřátelům (viz Př 25,21-22)“.⁹

Nový zákon navazuje na starozákonní požadavek lásky k člověku, která má být důsledkem lásky k Hospodinu. Novost Nového zákona nespočívá jen v nových myšlenkách, ale v samotné postavě Ježíše Krista. Ježíš učil, že největší přikázání je milovat Boha a bližního. V podobenství o milosrdném Samaritánovi dává za vzor člověka, který projevuje lásku potřebnému bez ohledu na rasu, národnost a náboženské vyznání. Právě připomenuté podobenství pak sehrálo v dějinách křesťanské charity velmi důležitou roli.¹⁰

⁷ Srov. BAJER, P. *Časopis Sociální práce/Sociálna práca* 4/2008, *Činnost Charity je zárukou důvěryhodné filantropie a veřejné prospěšnosti*, s. 18

⁸ Srov. DOLÉŽEL, J. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*, s. 29

⁹ GRAUBNER, J. (2005). Dostupné na WWW:

<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=670&nLanguageID=1>

¹⁰ Srov. POSPÍŠIL, C.V. *Teologie služby*, s. 97

1.3. Sociální a charitativní práce

Podíváme-li se do některého z mnoha slovníků, můžeme ke slovu sociální najít několik významů, jako např. „týkající se společnosti, zejména její péče o společensky a ekonomicky slabší vrstvy“¹¹, nebo např. „týkající se životních podmínek jednotlivce ve vztahu ke společnosti a státu, jeho hmotnému zabezpečení“¹². Slovo sociální se tedy týká lidí, vztahů mezi lidmi a společností. Podíváme-li se do historie, zjistíme, že sociální postoj společnosti k jednotlivcům (sociální zabezpečení, zdravotní péče, pomoc slabším, starším a nemocným) přineslo až křesťanství. V průběhu vývoje naší společnosti docházelo k násilnému potlačení charitativní činnosti církve a nahrazování jejich služeb státem. Během rozhovorů pro výzkum této bakalářské práce dotazovaní často uváděli, že neshledávají žádný rozdíl v sociální práci, nebo v charitativní sociální práci, ve smyslu zda jde o sociální práci ve státní organizaci, nebo Charity. Zajímalo mě tedy, jestli lze nějaký rozdíl mezi těmito dvěma pojmy nalézt v literatuře.

a co
to
znamená?
proč?
hm?

1.3.1. Poslání sociální práce

Jednu z možných definic sociální práce bychom mohli nalézt na webu časopisu Sociální práce/Sociálna práca, kde jako poslání sociální práce uvádí toto: „Sociální práce je teoretickou i praktickou disciplínou vycházející z mnoha vědních oborů. Využívá poznatků psychologie, sociologie, ekonomie, práva, pedagogiky, lékařství a jiných vědních disciplín. Vzhledem k této své multiparadigmatičnosti dosud nebyla jednoznačně definována. Přes svou širí záběru je však její úkol jasně vymežitelný: je jím snaha řešit na profesionální úrovni problémy lidí nacházejících se v obtížných životních situacích.“¹³ Tuto myšlenku shledávám v sociální práci za podstatnou. Jednu z mnoha dalších možných definic uvádí Matoušek: „Sociální práce je uměním, které vyžaduje velikou škálu dovedností. Jde především o porozumění pro potřeby druhých a

¹¹ Dostupné na WWW: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/socialni>

¹² KOLEKTIV AUTORŮ *Slovník cizích slov*, s. 311

¹³ Dostupné na WWW: <http://www.socialni prace.cz/poslani.php>

schopnost pomáhat lidem tak, aby se na naší pomoci nestali závislí (aby neztratili schopnost pomáhat si vlastními silami).“¹⁴

Zatímco předešlí dva autoři uvádějí jako poslání sociální práce pomoc lidem, nacházejících se v obtížných životních situacích, Úlehla to ještě specifikuje dále tak, že podle něj je posláním sociální práce vést dialog mezi tím co požaduje společnost ve svých normách, a tím, co si přeje klient.¹⁵

Krahulcová zase pokládá za klíčové principy sociální práce uplatňování lidských práv a dodržování sociální spravedlnosti. Sociální práce je podle ní jedním z pilířů mnoha společenských systémů a její hodnoty, jako úcta v rovnost, hodnotu a důstojnost všech lidí, tvoří nedílnou součást národních a mezinárodních etických kodexů.¹⁶

1.3.2. Cíle sociální práce

Cílem sociální práce, jak už jsem výše uvedla, je pomoci člověku překonat nepříznivé situace, které nastaly v jeho životě, tak aby si příště dokázal pomoci sám. Sociální práce má ale široké spektrum působnosti a ne vždy jde o klienty, kteří by se na výše uvedenou „definici“ dali „napasovat“. Práce sociálního pracovníka může být rozmanitá a v praxi jde o pomoc jednotlivcům, rodinám, nebo skupinám obyvatel. „Mezi nejčastější příjemce sociálních služeb patří zejména senioři, lidé se zdravotním postižením, rodiny s dětmi, ale také lidé, kteří z různých důvodů žijí na okraji společnosti.“¹⁷ Těžko tedy lze u starého člověka upoutaného na lůžko, který potřebuje pomoci s osobní hygienou a zajištěním stravy, předpokládat, že cílem této sociální služby bude, aby si příště dokázal pomoci sám. Sociální práce tedy může pomáhat lidem plně rozvinout své

¹⁴ MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*, s. 192

¹⁵ Srov. ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat*, s. 25

¹⁶ Srov. KRAHULCOVÁ, B. *Kontexty sociální a charitativní práce, sborník katedry psychosociálních věd a etiky*, s. 9

¹⁷ Dostupné na WWW:

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do?jsessionid=F03D8BF74AE1D303A51EF35E31E81072.node1?SUBSESSION_ID=1242224080623_1

možnosti, obohatit jejich životy a pomáhat jim předcházet případnému sociálnímu selhání.

Sestavit praktické cíle sociální práce se pokusila Americká asociace sociálních pracovníků:

1. „Podpořit schopnost klienta řešit problém, adaptovat se na nároky a vyvíjet se.
2. Zprostředkovat klientovi kontakt s agenturami, které mu mohou poskytnout zdroje, služby a potřebné příležitosti.
3. Napomáhat tomu, aby systémy podpory klientů pracovaly humánně a efektivně (profesionální sociální pracovník může mít roli poskytovatele, organizátora služeb, supervizora, konzultanta a také roli obhájce klientových zájmů).
4. Rozvíjet a zlepšovat sociální politiku.“¹⁸

1.3.3. Sociální pracovníci

Náplní práce sociálních pracovníků je pomáhat druhým, což je často těžká a vysilující práce. Proto se od sociálních pracovníků očekávají obecné předpoklady a dovednosti. Předpokládá se také emoční a sociální inteligence, resp. socioemoční dovednosti a to na vysoké úrovni. Navíc je pro sociálního pracovníka velmi důležitá přitažlivost, důvěryhodnost, komunikační dovednosti a určitá fyzická a psychická odolnost, která minimalizuje vznik syndromu vyhoření. Více o těchto vlastnostech pojednává Matoušek.¹⁹

Sociální pracovníci pomáhají lidem překonat životní nesnáze tím, že posilují jejich schopnosti zvládat očekávání a normy sociálního prostředí. Je několik způsobů jak se sociální pracovník může postavit k jednotlivým případům. Buď se snaží klientům pomoci zvládnout normy a očekávání společnosti, nebo se pokusí změnit sociální prostředí tak, aby se v něm mohli klienti lépe orientovat, nebo se snaží o obojí současně.²⁰

¹⁸ MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 13

¹⁹ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 52

²⁰ Srov. MUSIL, L. „ráda bych Vám pomohla, ale...“, s. 181

Podle Hanuše sociálního pracovníka charakterizuje jeho společenský úkol: „Patří sem zejména úkol přispívat ke zlepšení narušených sociálních vztahů v přirozeném prostředí, učit jednotlivce správným životním postojům a chování, pomáhat člověku ke svobodnému životu v demokratické a svobodné lidské společnosti. Sociálního pracovníka bychom mohli označit za pojivo společnosti. Nejedná se v žádném případě o nadsázku. Sociální pracovníci, mají-li naplnit své poslání, musí spojit nejen své klienty zpět s komunitou, ale v rámci řešení sociálních problémů musí spojovat ostatní odborníky do multidisciplinárních týmů“.²¹

1.3.4. Poslání a cíl charitativní služby

Sociální a charitativní činnost církví doplňuje, stejně jako jiné subjekty neziskového sektoru, státní sociální péči zvláště tam, kde státem financovaná péče z různých důvodů není možná nebo není efektivní. Činnost církevních sociálních zařízení může navíc do stejné oblasti sociální práce vnést jiný přístup. V rozhovoru pro časopis Sociální práce/Sociálna práca ředitel Charity České republiky Haičman říká: „Charita se tak trochu vymyká z klasického pojetí sociálních služeb a nabízí i něco „navíc“ a to něco „navíc“ je právě jakýsi duchovní rozměr.“²² ¶

V roce 2009 vydala Česká biskupská konference dokument *Kodex Charity Česká republika*, který je určen zejména všem dobrovolným i placeným pracovníkům Charity Česká republika. Kodex zprostředkovává obraz Charity, jako instituce katolické církve, celé společnosti. V tomto dokumentu se můžeme dočíst, že poslání Charity pramení z pověření katolické církve šířit ve světě dobro, spravedlnost a naději. „V tomto svém úkolu následuje příkladu Ježíše Krista, který během svého života sloužil mnoha lidem v nouzi, pomáhal druhým, aby

²¹ HANUŠ, P. *Časopis Sociální práce/Sociálna práca 1/2007, Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný*, s. 5

²² Srov. BAJER, P. *Časopis Sociální práce/Sociálna práca 4/2008, Činnost Charity je zárukou důvěryhodné filantropie a veřejné prospěšnosti*, s. 20

měli život v plnosti, a svým učedníkům uložil přikázání lásky k Bohu a bližnímu jako nejvyšší přikázání.“²³

Cílem sociální a charitativní práce je tedy pomáhat člověku v nouzi, podílet se na prevenci sociálně patologických jevů ve společnosti, změně klimatu směrem k sociálně spravedlivějšímu uspořádání společnosti a začlenění sociálně vyloučených lidí zpět do plnohodnotného života. Charitativní práce navíc přináší člověku setkání s Bohem, a jak uvádí papež Benedikt XVI. v encyklice *Deus caritas est*, „Bůh je láska; kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh zůstává v něm (1 Jan 4,16). Tato slova prvního listu svatého apoštola Jana vyjadřují obzvláště zřetelně jádro křesťanské víry, tedy křesťanský obraz Boha, a také z toho vyplývající obraz člověka i jeho životní cesty.“²⁴

Úkolem Charity je podle Haičmana, ale i něco navíc. „Charita také spolupůsobí na širokou veřejnost a motivuje ji k solidaritě s potřebnými, dává možnost a prostor se podílet na řešení sociálních problémů ve společnosti i ve světě tím, že pořádá veřejné kampaně, upozorňuje na nedostatky a příčiny chudoby, veřejnými sbírkami dává možnost se podílet na pomoci komukoliv, kdo je ochoten přispět nebo přiložit ruku k dílu.“²⁵

1.3.5. Definice křesťanské sociální práce

Jedna z definic křesťanské sociální práce může znít i takto:

Křesťanská sociální práce se ve svých různých formách zaměřuje na rozmanité komplexní lidské vztahy, na společenské bariéry, nerovnosti a nespravedlnosti. Jedná se o vzájemně provázaný systém hodnot, teorie a praxe. Jejím úkolem je umožnit všem lidem plně rozvinout své psychické, duchovní, fyzické a sociální možnosti, jakož i posilovat a aktivizovat církevní i obecně občanské prostředí k solidárnímu jednání. Odborná křesťanská sociální práce je

²³ GRAUBNER, J. Kodex Charity Česká republika
Dostupné na WWW: http://www.charita.cz/Data/files/Kodex_charita.doc

²⁴ BENEDIKT XVI. *Encyklika Deus caritas est*, čl. 1

²⁵ Srov. BAJER, P. *Časopis Sociální práce/Sociálna práca 4/2008, Činnost Charity je zárukou důvěryhodné filantropie a veřejné prospěšnosti*, s. 18

zaměřena na realistické řešení problémů a navození změny. Využívá paletu dovedností, postupů a činností spojených jejím celkovým zaměřením na člověka. Pro křesťanskou sociální práci jsou klíčové principy lidských práv a sociální spravedlnosti OSN a Rady Evropy, stejně jako křesťanské normy, zprostředkovávané církví a teologií.²⁶

Charitativní služba je založena na křesťanském pojetí etických hodnot zakotvených v Písmu svatém a v dokumentech sociálního učení katolické církve.

1.3.6. Pracovníci charity

Pracovníci Charity se ve své činnosti a náplni práce od sociálních pracovníků státních nebo neziskových organizací příliš neliší. Lišit se ovšem mohou v motivaci a hodnotách vyplývajících z jejich víry. Nejčastější motivací pracovníků Charity je příklon ke křesťanství a k jeho aktivnímu pojetí. Pomoc poskytnutá těmito sociálními pracovníky se snaží být komplexní, tj. tělo, duše a duch.

V encyklice papeže Benedikta XVI. *Deus caritas est*, se můžeme dočíst, že „Ti, kdo pracují v charitativních institucích církve, se musí odlišovat tím, že se neomezují pouze na správné vykonání toho, co je v daném okamžiku třeba, ale že navíc věnují druhému pozornost, jak jim to vnuká jejich srdce, a to takovým způsobem, aby ti druzí zakoušeli bohatství jejich lidskosti.“²⁷

Kodex Charity Česká republika popisuje, jaké by měli mít odborné a osobnostní kvality pracovníci Charity. Podle tohoto dokumentu by se charitativní pracovníci měli na základě poznatků sociální práce, humanitární a rozvojové pomoci, psychologie, pedagogiky, teologie, medicíny, ošetrovatelství a dalších, snažit o dosažení maximální možné kvality charitativní služby. K naplnění tohoto cíle vedou předpoklady jako: profesní odbornost, lidskost (ve smyslu laskavého

²⁶ Srov. KATEDRA KŘESŤANSKÉ SOCIÁLNÍ PRÁCE CMTF UP OLOMOUC *Časopis Sociální práce/Sociálna práca* 4/2008, *Definice křesťanské sociální práce*, s. 56

²⁷ BENEDIKT XVI. *Encyklika Deus caritas est*, čl. 31

přístupu a pozornosti věnované druhému), odpovědnost, poctivost, dobré vztahy na pracovišti, vlastní aktivita a tvořivý přístup.²⁸

1.4. Charita Česká republika

Katolická církev se vždy angažovala v sociální oblasti. Jak uvádí Pospíšil, „...křesťanská církev nikdy nebyla a ani nemůže být bez charitativní služby, která netvoří jenom jakýsi přídavek, ale patří k samotné podstatě Kristovy církve“.²⁹

O tom se zmiňuje i papež Benedikt XVI ve své encyklice *Deus caritas est*. „Charita není pro církev určitým druhem společensky prospěšné činnosti, kterou by mohla přenechat někomu jinému, protože patří k její vlastní povaze a představuje neodmyslitelný výraz její vlastní esence“.³⁰

„Církev během své existence realizovala velké i malé sociální projekty, jejichž cílem byli lidé chudí, s handicapem, na okraji společnosti. Jedním slovem lidé, kteří potřebovali pomoc. Pro označení těchto svých aktivit v sociální oblasti užívá církev slovo charita. Slovem charita označuje také organizační formy této pomoci, a to přímo právnické osoby, které nesou slovo charita nebo jemu příbuzné v názvu a sdružené ve světovém měřítku v Caritas Internationalis, v České republice v Charitě Česká republika.“³¹

Základy Charity jako organizace v Československu začaly vznikat zhruba v roce 1919 na Moravě. V roce 1922 již tato organizace sdružovala a zastřešovala většinu hlavních charitativních aktivit katolické církve. Přestože v době totality byla činnost násilně přerušena, Charita i nadále formálně existovala a její činnost byla obnovena po roce 1989 Českou biskupskou konferencí. Začátkem roku 1990 došlo k radikálním změnám ve vedení České katolické charity. V roce 1995 se

²⁸ Srov. KODEX CHARITY ČESKÁ REPUBLIKA, s. 6

Dostupné na WWW: http://www.charita.cz/Data/files/Kodex_charita.doc

²⁹ POSPÍŠIL, C.V. *Teologie služby*, s. 136

³⁰ BENEDIKT XVI *Encyklika Deus caritas est*, čl. 25

³¹ KOLAŘÍK, P. *Časopis Sociální práce/Sociálna práca 4/2008, Identita sociálních služeb poskytovaných katolickou církví*, s. 75

pak Česká katolická charita zapojuje do mezinárodní sítě charit jako rovnoprávný člen Caritas Europa a Caritas Internationalis.³²

1.4.1. Právní postavení

„Charita Česká republika je právnickou osobou dle Kodexu kanonického práva (kánon 312, 313). Je součástí (útvarem) římskokatolické církve registrované v České republice podle zák. č. 3/2002 Sb., od níž odvozuje svou právní subjektivitu, a evidované podle zák. 3/2002 Sb.“³³

1.4.2. Struktura Charity Česká republika

Nezisková humanitární organizace Charita Česká republika má velmi rozvětvenou strukturu. Členem Sdružení je osm diecézních a arcidiecézních charit a Česká katolická charita – domovy duchovních a řeholnic. Všechny devět členů má vlastní právní subjektivitu. V každé arcidiecézní či diecézní charitě je základní složkou farní, oblastní nebo městská charita. Prostřednictvím tří set padesáti farních, oblastních, městských a diecézních charit provozuje Sdružení Česká katolická charita v České republice přes dvě stě charitních domovů, poraden a středisek pomoci.³⁴

Princip a poslání všech charit je však stejný. Je tím služba milosrdenství a pomoc jako výraz konkrétní lásky k bližnímu. V materiálech pro formaci charitních pracovníků Graubner uvádí: „Tato struktura není nějaký byrokratický aparát, ale především kolektiv lidí, který společnými silami chce být k pomoci potřebným lidem. Náležet k Charitě znamená usilovat o vztahy vzájemné důvěry, které překračují společenské normy chování.“³⁵

³² Srov. Deset let práce a směřování české katolické charity, Dostupné na WWW: <http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=311&nLanguageID=1>

³³ Dostupné na WWW:

<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=310&nDepartmentID=187&nLanguageID=1>

³⁴ Srov. Organizační struktura, Dostupné na WWW:

<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=456&nDepartmentID=271&nLanguageID=1>

³⁵ GRAUBNER, J. *Vy jim dejte jíst, Materiály pro formaci charitních pracovníků*, s. 24

V rozhovoru pro časopis Sociální práce/Sociálna práca ředitel Charity České republiky Haičman uvádí: „V současné době je Charita největší nestátní neziskovou organizací v České republice, prostřednictvím arcidiecézních, diecézních, oblastních a farních charit provozuje více než 520 služeb a středisek sociální a zdravotní péče, zaměstnává přes čtyři a půl tisíce stálých pracovníků, spolupracuje s 50 tisíci dobrovolníky a stará se ročně o více než 100 tisíc stálých klientů a uživatelů, její rozpočet už dnes dosahuje 2,5 mld. Kč. Tyto náklady zahrnují také humanitární projekty do zahraničí, kde se jedná o další desetitisíce klientů.“³⁶

1.4.3. Charitativní služby

Charita Česká republika je největším nestátním poskytovatelem sociálně zdravotních služeb u nás. Mezi tyto služby patří:

- Domácí péče
- Domovy pro seniory
- Denní stacionáře
- Denní a kontaktní centra
- Poradny
- Azylové domy
- Chráněné dílny
- Chráněné bydlení
- Osobní asistence
- Hospice, těžce nemocní
- Zvláštní sociální služby
- Obchod s lidmi – „novodobé otroctví“

³⁶ BAJER, P. *Časopis Sociální práce/Sociálna práca 4/2008, Činnost Charity je zárukou důvěryhodné filantropie a veřejné prospěšnosti*, s. 18

1.4.4. Srovnání sociální a charitativní práce

Z rozhovorů s respondenty pro výzkum této práce vyplynula otázka, zda je nebo není nějaký rozdíl mezi sociální službou poskytovanou ve státní organizaci a sociální službou poskytovanou v Charitě. Většina sociálních pracovníků Městské Charity v Českých Budějovicích mezi těmito dvěma pojmy neshledávala rozdíl. V předešlých kapitolách jsem se tedy pokusila charakterizovat cíle a poslání sociální a charitativní práce pomocí dostupné literatury a porovnat je.

Z porovnání toho, co jsem se v literatuře dočetla, je patrné že sociální práce ve státních organizacích nebo neziskových organizacích je v jádru stejná jako sociální práce v Charitě. Ve všech případech se sociální práce snaží být komplexní a pomáhat lidem v nouzi. Avšak charitativní služba přináší do sociální práce navíc duchovní rozměr a tím se vymyká klasickému pojetí sociálních služeb.

2. Praktická část

2.1. Cíl výzkumu

V článku *Nezodpovězená otázka vztahu „pozorného srdce“ a „odbornosti“ v křesťansky zakotvené praxi sociální práce* uvedeném v časopise *Sociální práce/Sociálna práca*, z které čerpám otázky pro svůj výzkum, se jedna z otázek zaměřuje na téma *„Považují sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací jako důležitější pozorné srdce pro pomoc bližnímu před odborností?“* Na tuto otázku, kterou před sociální pracovníky dle Kříšťana a Musila postavil Benedikt XVI. svou encyklikou *Deus caritas est.*, jsem se ve svém výzkumu pokoušela nalézt odpověď. V encyklice se papež Benedikt XVI. zmiňuje o důležitosti formace srdce. Říká, že odborná kompetence je první a základní předpoklad služby pomáhajících, ale sama odborná kompetence nestačí. Je třeba navíc formace srdce.

„Ti, kdo pracují v charitativních institucích církve, se musí odlišovat tím, že se neomezují pouze na správné vykonání toho, co je v daném okamžiku třeba, ale že navíc věnují druhému pozornost, jak jim to vnuká jejich srdce, a to takovým způsobem, aby ti druzí zakoušeli bohatství jejich lidskosti. Z uvedeného důvodu platí, že kromě odborné přípravy tito pracovníci potřebují také a především *formaci srdce*“.³⁷

Domnívám se, že pod pojmem „formace srdce“ si Benedikt XVI. představuje vedení pomáhajících pracovníků k setkání s Bohem a Kristem, které by v nich probouzelo lásku k bližnímu, vyplívající z jejich víry. Formaci srdce tedy můžeme chápat jako výchovu a vzdělání člověka ke křesťanské lásce, jež je potřebná v charitativní činnosti stejně tak, jako již výše zmíněná odbornost.³⁸

Kříšťan a Musil se dále zabývají tématy, o kterých podle nich mohou sociální pracovníci přemýšlet a diskutovat.

³⁷ Benedikt XVI. *Encyklika Deus caritas est*, čl. 31

³⁸ Srov. Benedikt XVI. *Encyklika Deus caritas est*, čl. 31

Protože nelze v této práci obsáhnout všechny otázky, kterými se ve svém článku zabývají, vybrala jsem z nich následující tři, které mě samotnou zaujaly, přišly mi zajímavé a následně se ukázalo, že jsou zajímavé i pro sociální pracovníky Městské Charity v Českých Budějovicích, které jsem oslovila a požádala o rozhovory pro výzkum této práce.

Otázky pro výzkum vybrané z článku:

- 1) *„Dávají sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací přednost spolupráci odborníků na sociální práci s dobrovolníky, nebo si pomoc bližním představují především jako aktivitu duchovně vedených dobrovolníků se zapáleným srdcem?“*
- 2) *„Považují sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací za žádoucí, aby sociální práci v těchto zařízeních vykonávali jen souvěrci, nebo sociální práci vnímají jako prostor pro spolupráci křesťanů s lidmi jiných názorových nebo duchovních orientací?“*
- 3) *„Považují sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací jako důležitější pozorné srdce pro pomoc bližnímu před odborností?“*

2.2. Vysvětlení pojmů

Pro výzkum vybraných témat u křesťanských poskytovatelů sociálních služeb, jak je uvedeno v názvu mé práce, jsem si vybrala jednoho zástupce, tedy konkrétně Městskou charitu v Českých Budějovicích. V následující části, než přejdu k samotnému zpracování a vyhodnocení výzkumu, bych chtěla upřesnit některé pojmy, které se objevily v rozhovorech, a které mohou vyvolávat rozdílné představy ve významu jejich chápání.

2.2.1. Víra

Slovo víra může mít více významů. Z hlediska náboženského můžeme najít mnoho charakteristik o tom, co je a co není víra. Jednou z nich je i charakteristika Opatrného: „Víru se nelze ani naučit, ani ji nahradit trvalým napodobováním. Uvěřit znamená vstoupit zcela osobně do vztahu, tedy v řeči křesťanství – vstoupit do určitých vztahů k Trojjedinému Bohu: přijmout Ježíše jako svého spasitele, Otce jako východisko a cíl života i jako Otce v trojičném (nikoliv jen lidském) významu a konečně přijmout nejen víru v Ducha svatého, ale život v Duchu.

Což vše předpokládá přijetí obsahu evangelia (alespoň v zásadních obrysech) a přijetí církve jako prostoru k sdílení evangelia, jeho autentického výkladu a konečně jako trvalého životního společenství uvěřivších.“³⁹

V knize *Život z víry* se můžeme dále dočíst, že „V Písmu svatém se vírou nerozumí jen nějaká domněnka či pouhé rozumové přesvědčení. Podstata víry je zde vyjádřena řadou hebrejských výrazů. Setkáváme se přitom obzvlášť se slovními kořeny „aman“ (srov. amen) ve smyslu být pevný, přidržovat se něčeho a „batah“ ve smyslu být si jist a důvěřovat. Věřit tedy především znamená, že člověk vidí svůj základ v Bohu. V tom spočívá jeho jistota a pevná důvěra v Boha, u něhož se cítí v bezpečí.“⁴⁰

2.2.2. Věřící člověk

V předešlém odstavci jsem se pokusila objasnit pojem víra. V následujících řádkách se zaměřím na člověka, který skrze svou práci charitativního pracovníka svou víru prožívá. Toto téma bylo také součástí mého výzkumu, ve kterém jsem hledala odpovědi na otázky týkající se právě rozdílu v přístupu věřících sociálních pracovníků ke klientům, oproti jejich kolegům, kteří se k žádné víře nehlásí.

Křesťan věří, že Ježíš Kristus je spasitel, syn Boží, který těm, kdo v něho uvěřili, dává svého svatého Ducha a účast na svém životě. Křesťan tedy vyznává

³⁹ Opatrný, A. *Pastorační situace u nás*, s. 20

⁴⁰ *Život z víry, Překlad 2. Dílu katolického katechismu pro dospělé (Vydala Německá biskupská konference 1995)*, s. 39

Boha Otce, jeho syna Ježíše a Ducha svatého, jako jednoho Boha ve třech osobách – Trojici.⁴¹

Ačkoli, jak uvádí Opatrný, není svět jen zkažený a nemorální, přece se morální zásady křesťanství od běžných zásad, uznávaných v tomto světě, značně liší. Ať chceme nebo nechceme, přijetí víry dnes znamená přijetí nového morálního kodexu. Běžný životní styl dneška se od stylu autenticky křesťanského opravdu podstatně liší. Například jiné názory na stabilitu manželství, sexuální morálku a preferenci životních cílů.⁴²

Víra vede křesťana k solidaritě a uvědomování si své zodpovědnosti: za práva nenarozených dětí, za tělesně nebo psychicky postižené, za staré a umírající, za lidi na okraji společnosti, za vyhnance a žadatele o azyl, za cizince a za spravedlivý politický, sociální a ekonomický řád. Ve vztahu k Bohu získávají tyto požadavky své pravé opodstatnění a mají mnohem větší váhu.⁴³

2.2.3. Dobrovolnictví

Dalším z témat, na které se výzkum této práce zaměřil, bylo dobrovolnictví. V rozhovorech s charitativními pracovníky jsem se pokusila odpovědět na otázku zda „*Dávají sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací přednost spolupráci odborníků na sociální práci s dobrovolníky, nebo si pomoc bližním představují především jako aktivitu duchovně vedených dobrovolníků se zapáleným srdcem?*“ V následujícím článku se tedy pokusím přiblížit pojem „dobrovolnictví“ a „dobrovolník“.

Na servisním a informačním portálu dobrovolnictví v České republice se můžeme dočíst, že: „Dobrovolnictví je svobodně zvolená činnost, konaná ve prospěch druhých bez nároku na odměnu. Dobrovolník dává část svého času, energie a schopností ve prospěch činnosti, která je časově i obsahově vymezena.

⁴¹ Srov. OPATRŇÝ, A. *Víra*, Dostupné na WWW: <http://www.vira.cz/vira>

⁴² Srov. OPATRŇÝ, A. *Pastorační situace u nás*, s. 21

⁴³ Srov. *Život z víry, Překlad 2. Dílu katolického katechismu pro dospělé (Vydala Německá biskupská konference 1995)*, s. 52

Za tuto činnost nedostává finanční odměnu, ale často nedocenitelný dobrý pocit z pomoci ostatním, získává zkušenosti a neziřdka i přátelství.⁴⁴

Podle Matouška mohou dobrovolníci v sociálních službách zastat mnoho užitečné práce, zejména v bezprostředním kontaktu s klientem. Vnášejí do nich nadšení, vysokou angažovanost, pružnost, neformálnost, osobní přístup ke klientům. Dobrovolníky jsou většinou studenti, kteří se připravují na pomáhající profese, nezaměstnaní lidé, kteří chtějí být nějak užiteční, lidé v důchodu, či lidé, kteří vnímají svoji práci jako jednostrannou a nejsou při ní v kontaktu s jinými lidmi, což jim chybí.⁴⁵

V České republice v roce 1993 vzniklo Národní dobrovolnické centrum Hestia, které za dobu svého působení realizovalo desítky programů, jimiž prošli desítky dětí a stovky až tisíce dobrovolníků. Tato společnost vidí možnosti uplatnění dobrovolníka v organizaci poskytující sociální služby jako mnohostranné. „Pomoc dobrovolníků lze využít prakticky na všech úsecích sociální práce. Mnoho poskytovatelů, kteří mají dnes podobu profesionálních institucí, prošlo fází kdy veškerá jejich činnost, nebo alespoň podstatná část, nebyla myslitelná bez účasti dobrovolníků.“⁴⁶

Tato organizovaná dobrovolnická centra pak doplňují ve své dobrovolné pomoci neformální skupiny, vznikající ze samotné iniciativy občanů, kteří svými dostupnými možnostmi chtějí nějakým způsobem pomoci.

2.2.4. Dobrovolník

Jedním z programů výše uvedeného Národního dobrovolnického centra Hestia je portál shromažďující informace o dobrovolnictví v České republice i zahraničí. Tento portál charakterizuje dobrovolníka jako zcela normálního člověka s vyvinutým citem pro potřeby okolí, jehož většinou vedou k dobrovolnictví morální důvody – potřeba pomoci druhému či lidstvu, ať již přímo nebo nepřímou.

⁴⁴ Dostupné na WWW: http://www.dobrovolnik.cz/d_coje.shtml

⁴⁵ Srov. MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*, s. 61

⁴⁶ Dostupné na WWW: http://www.hest.cz/ruzne/Metodika_dobr_socsl.doc

„Dobrovolník je člověk, který si dostatečně věří v tom, že může sám změnit věci, se kterými není spokojen. Je to člověk, který se odhodlá udělat ten jednoduchý, ale důležitý krok k tomu, aby se sám zapojil do činnosti, která je třeba nedostatečně zajišťována státními institucemi. Někdo, kdo neváhá obětovat část svého volného času pro vyplnění prázdného času druhých (např. dětí či nemocných) anebo zajištění aktivity, kterou by jinak neměl kdo organizovat (např. vysázet pár stromů). Někdy se jedná o pár hodin týdně či měsíčně, najdou se ale i notoričtí dobrovolníci, kteří nakonec nemají čas hledat konzervativní zaměstnání. Tady ale, jako všude jinde, platí zásada trvale udržitelného života, protože vyčerpaný dobrovolník se brzy sám stává pacientem.“⁴⁷

Dobrovolnictví věnuje pozornost i Benedikt XVI. v encyklice *Deus caritas est*, kde vyjadřuje své poděkování všem, kteří dobrovolně pomáhají potřebným. „Chtěl bych na tomto místě říci všem, kdo se různým způsobem na těchto aktivitách podílejí, že si jejich činnosti vážím a že jim za to děkuji.“⁴⁸ V dobrovolnictví Benedikt XVI. vidí školu života pro mladé, kteří se tak učí solidaritě a ochotě dávat sebe samého.

2.2.5. Odbornost

V etickém kodexu sociálních pracovníků České republiky se uvádí pravidla ve vztahu ke svému povolání a odbornosti, z čehož můžeme usoudit význam slova odbornost.

Sociální pracovník dbá na udržení a zvyšování prestiže svého povolání. Neustále se snaží o udržení a zvýšení odborné úrovně sociální práce a uplatňování nových přístupů a metod. Brání tomu, aby odbornou sociální práci prováděl nekvalifikovaný pracovník bez patřičného vzdělání a je zodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání a výcvik, což je základ pro udržení stanovené úrovně odborné práce a schopnosti řešit etické problémy a dilemata. Pro svůj

⁴⁷ Dostupné na WWW: http://www.dobrovolnik.cz/l_lide.shtml

⁴⁸ BENEDIKT XVI. *Encyklika Deus caritas est*, čl. 30

odborný růst využívá znalosti a dovednosti svých kolegů a jiných odborníků, naopak své znalosti a dovednosti rozšiřuje v celé oblasti sociální práce.⁴⁹

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že odborností se myslí patřičné odborné vzdělání, které si sociální pracovník během svého působení v sociální práci udržuje, zvyšuje a využívá znalosti a dovednosti svých kolegů a jiných odborníků k jejich rozšíření. K odbornosti můžeme určitě přiřadit i zkušenosti z praxe, které jsou pro práci sociálního pracovníka nezbytné.

2.3. Charakteristika výzkumné metody

Při vypracování bakalářské práce byla použita *metoda kvalitativního výzkumu* u jednotlivých zařízení Městské charity v Českých Budějovicích, poskytujících komplex sociálních a zdravotních služeb. K získání potřebných informací jsem tedy použila tzv. kvalitativní metodologii sociálního výzkumu, která je založená zejména na metodách pozorování, interview a analýze dat dokumentů.

Stěžejní metodou bude tedy *zúčastněné pozorování* a s ním související získávání dat pomocí *strukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami*.

V rámci popisu jednotlivých charitních sociálních zařízení bylo čerpáno z výročních zpráv a webových stránek Městské charity v Českých Budějovicích.

2.3.1. Zúčastněné pozorování

Mezi nejdůležitější metody kvalitativního výzkumu patří zúčastněné pozorování. Touto metodou je možné popsat co se děje, kdo nebo co se účastní dění, kdy a kde se věci dějí, jak se objevují a proč. Pozorovatel zde nefunguje jako pasivní příjemce dat, nýbrž se sám účastní dění v sociální situaci, v níž se předmět výzkumu projevuje. Je v osobním vztahu s pozorovanými, sbírá data, zatímco se účastní přirozených životních situací. Důležitou roli při získávání informací může

⁴⁹ Srov. MATOUŠEK, O. *Teorie a metody sociální práce*, s. 371

sehrát správná volba klíčového informátora, což je jedinec, který zná výborně dané prostředí a dokáže své znalosti vyjádřit.⁵⁰

2.3.2. Strukturované rozhovory s otevřenými otázkami

Hlavní metodou sběru dat výzkumu tvoří naslouchání vyprávění, kladení otázek lidem a získávání jejich odpovědí. Pro dotazování můžeme použít různé typy rozhovorů, dotazníků, škál a testů. Pro potřeby mého výzkumu bylo využito strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami, která Hendl definuje takto:

„Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami sestává z řady pečlivě formulovaných otázek, na něž mají jednotliví respondenti odpovědět. Tento typ rozhovoru se používá, když je nutné minimalizovat variaci otázek kladených dotazovanému. Redukuje se tak pravděpodobnost, že se data získaná v jednotlivých rozhovorech budou výrazně strukturně lišit.“⁵¹

Co

2.4. Charakteristika zkoumaného souboru

Pro účely této práce jsem oslovila vedoucí pracovníky jednotlivých služeb, které Městská charita v Českých Budějovicích poskytuje. Hlavním důvodem pro výběr této organizace byla praxe, kterou jsem absolvovala v tomto roce v nízkoprahovém centru pro děti a mládež Srdíčko – Jiloro a v programu Tolerance České Budějovice. Prostředí mi tedy bylo blízké a pro svůj výzkum jsem mohla využít zúčastněné pozorování z této praxe. Oslovení a požádání o rozhovor byli všichni vedoucí programů v Městské charitě v Českých Budějovicích. Z důvodu nashromáždění již dostatečného množství informací nebyly uskutečněny rozhovory v Tranzitním programu a programu Pracovní rehabilitace. Jak uvádí Disman, „V kvalitativním výzkumu výzkumník neví, kolik

⁵⁰ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, s. 193-194

⁵¹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, s. 173

jedinců a z kolika skupin bude interviewovat. Pokračuje, dokud nedosáhl teoretické saturace.⁵² Rozhovory se tedy uskutečnily v těchto programech:

- 1) Komplexní domácí péče
- 2) Služby lidem bez domova
- 3) Domino - služby pro lidi s duševním onemocněním
- 4) Tolerance České Budějovice
- 5) Nízkoprahové centrum pro děti a mládež Srdíčko – Jiloro
- 6) Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež V.I.P.

V následujících odstavcích se pokusím stručně charakterizovat jednotlivá zkoumaná pracoviště.

2.4.1. Komplexní domácí péče

Pod Komplexní domácí péčí spadají následující služby:

Charitní ošetrovatelská služba provádí odbornou zdravotní ošetrovatelskou péči v přirozeném domácím prostředí klienta. Tuto péči poskytují zdravotní sestry na základě doporučení ošetřujících lékařů až do konce života klienta. Tato služba poskytuje rovněž domácí hospicovou péči, ošetrovatelskou péči u dětí a pacientů, dorozumívajících se znakovou řečí.

Charitní pečovatelská služba je určena lidem, kteří mají sníženou schopnost péče o vlastní osobu a domácnost. Pečuje o tělesně i mentálně postižené a akutně i chronicky nemocné. Snaží se vyplnit jejich biopsychosociální (i duchovní) potřeby a zajistit jim tak odpovídající kvalitu života v domácím prostředí a zachovat jejich životní styl.

Osobní asistence je terénní služba, poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení

⁵² DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*, s. 300

a jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba se poskytuje v přirozeném sociálním prostředí osob a při činnostech, které osoba potřebuje.⁵³

Z pečovatelské služby se podařilo udělat rozhovor s koordinátorkou této služby a z osobní asistence s její vedoucí a čtyřmi osobními asistenty. Protože v těchto službách pracují především ženy, byly rozhovory uskutečněny se čtyřmi ženami a dvěma muži.

2.4.2. Služby lidem bez domova – Dům sv. Pavla

Dům sv. Pavla poskytuje komplex sociálních služeb lidem v krizové životní situaci v souladu se Standardy kvality sociálních služeb. Cílovou skupinu tvoří nejen lidé bez domova, ale i lidé v situaci související se sociální problematikou. Konečným cílem je opětovné začlenění uživatelů všech sociálních služeb Domu sv. Pavla do společnosti, návrat na trh práce, usnadnění samostatné existence a podpora při získávání nezávislosti na systému sociálních služeb. Tohoto cíle je dosahováno účinnou motivací uživatele a individuálním přístupem. Pracovní tým poskytuje nejen kvalitní péči uživatelům, ale i prostředí, které jim v jejich tíživé situaci může nahradit domov.⁵⁴

Nabízené služby:

- Nízkoprahové denní centrum
- Terénní program
- Azylový dům
- Dům na půli cesty
- Noclehárna

Ubytovací služba Azylový dům a Dům na půli cesty i ambulantní služba Noclehárna, je poskytována pouze mužům starším osmnácti let.

⁵³ Srov. Dostupné na WWW: <http://www.mchcb.org/index.php?page=komplexni-domaci-pece>

⁵⁴ Srov. Dostupné na WWW: <http://www.mchcb.org/index.php?page=azylovy-dum-sv-pavla>

V Domě sv. Pavla se podařilo uskutečnit dva rozhovory, s vedoucím Domu sv. Pavla a s výkonným manažerem Oblasti sociálně znevýhodněných.

2.4.3. Domino – služby pro lidi s duševním onemocněním

Posláním tohoto projektu je podporovat, rozvíjet a udržovat soběstačnost lidí s duševním onemocněním, zvyšovat jejich sociální začlenění, stabilizovat jejich psychické zdraví, spolupracovat s rodinou, podporovat jejich aktivní způsob trávení volného času a doprovázet je při vyřizování jejich úředních záležitostí.

Projekt je určen osobám starším 18-ti let s duševním onemocněním (afektivní poruchy, schizofrenie, úzkostné poruchy, neurotické poruchy, posttraumatické poruchy, poruchy osobnosti a chování).⁵⁵

Nabízené služby:

- podpůrné terapeutické aktivity
- volnočasové aktivity
- aktivity pro rodiče
- terénní práce

V Domínu se podařilo uskutečnit rozhovor s vedoucí této služby.

2.4.4. Tolerance České Budějovice

Hlavním cílem tohoto programu je integrace osob sociálně vyloučených či ohrožených sociální exkluzí do většinové společnosti ve spolupráci s organizacemi poskytujícími sociální služby. Zvýšení možnosti uplatnění osob ohrožených sociální exkluzí na trhu práce formou vzdělávání a získání potřebných znalostí, schopností a dovedností. Součástí tohoto projektu jsou motivační dílny

⁵⁵ Srov. Dostupné na WWW: <http://www.mchcb.org/index.php?page=denni-centrum-domino>

(keramická a textilní). V tomto projektu se podařilo uskutečnit rozhovor s manažerkou služby a sociální pracovnící.⁵⁶

2.4.5. Nízkoprahové centrum pro děti a mládež Srdíčko – Jiloro

Posláním této služby je umožnit dětem a mládeži ze sociálně znevýhodněného sociálního prostředí získat chybějící zkušenosti a korektivní modely sociálního chování a zároveň podpořit získané pozitivní modely z orientační rodiny. Mezi nabízené služby patří předškolní a školní příprava a příprava „na život“. Děti mají dále možnost navštěvovat klub a dílny.⁵⁷

V nízkoprahovém centru pro děti a mládež Srdíčko – Jiloro se podařilo uskutečnit rozhovor s vedoucí tohoto programu.

2.5. Popis výzkumu a použitých metod

Při výzkumu bylo zpracováno celkem dvanáct rozhovorů s pracovníky z výše uvedených služeb Městské charity v Českých Budějovicích. Byla použita forma strukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami. Odpovědi respondentů byly zaznamenávány přímo na místě při rozhovoru do notebooku a jejich plné znění je vzhledem k jejich obsáhlosti k dispozici na přiloženém CD. Pro rozhovor byly připraveny následující otázky, které tematicky vycházejí ze tří otázek zvolených pro tento výzkum, jak jsem již uvedla v kapitole 2.1. Cíl výzkumu.

- 1) Co vás motivovalo k tomu, aby jste pracoval/a v charitativní organizaci?*
- 2) Uvažujete ve svém životě s Bohem, ke kterému můžete mít osobní vztah?*
- 3) Jste součástí nějakého náboženského společenství?*
- 4) Co podle vás vyžaduje tato práce od člověka?*

⁵⁶ Srov. Dostupné na WWW: <http://www.mchcb.org/index.php?page=tolerance-c-budejovice-2007>

⁵⁷ Srov. Dostupné na WWW: <http://www.mchcb.org/index.php?page=nzdm-srdicko---jiloro>

- 5) *Myslíte, že věřící lidé přistupují k charitativní práci jinak než lidé, kteří se ke křesťanské víře nehlásí?*
- 6) *Myslíte, že v křesťanských charitativních organizacích mají pracovat jen věřící lidé? A proč?*
- 7) *Spolupracuje také s dobrovolníky? Pokud ano, jakou s nimi máte zkušenost?*
- 8) *Je podle vás dobrovolník pro sociální práci nezbytný? Pokud ano, proč?*
- 9) *Myslíte si, že pomáhat lidem by mělo být spíše dobrovolné, nebo profesionální – placené?*
- 10) *Co si představujete pod pojmem odbornost u sociálního pracovníka?*
- 11) *Myslíte, že je odbornost k vykonávání této práce důležitá?*
- 12) *Měli by se pracovníci v sociálních službách zlepšit spíše v odborném vzdělání, anebo v „lidském přístupu“ a u křesťanů v prohlubování křesťanské lásky?*
- 13) *Co je ve vaší přímé práci s klientem pro vás potřebnější?*

2.6. Interpretace výsledků

Pro výzkum této práce byl vytvořen strukturovaný rozhovor, ve kterém byly postupně pokládány jednotlivým respondentům výše zmíněné otázky. Z jejich odpovědí vyplynuly tyto informace:

1 – Motivací sociálních pracovníků pro práci v charitativní organizaci bylo zejména volné pracovní místo, takto odpovědělo celkem osm dotázaných z dvanácti. Z celkového počtu dotázaných čtyři odpověděli, že motivací jim byla pomoc bližnímu. Pro dva z dotázaných byla charitativní organizace rozhodující z hlediska jejich víry a jeden dotázaný odpověděl, že motivací mu byla dobrá zkušenost s charitou z jeho dříve vykonávané praxe.

Sociální pracovníci převážně uváděli, že nevidí rozdíl mezi charitativní prací a prací např. ve státní sociální organizaci. Obojí považovali prostě za sociální práci, která se nijak neliší.

2 – Z dvanácti dotázaných sociálních pracovníků osm odpovědělo, že uvažuje ve svém životě s Bohem. Tři z celkového počtu dotázaných nedokázali svoji víru pojmenovat, nejčastěji zaznělo „cítím existenci nějaké vyšší pravdy“. Z dvanácti dotázaných jen jeden odpověděl, že ne.

Nad touto otázkou se většina dotazovaných dlouze zamyslela. Většina měla ve své víře jasno, někteří jen naznačili nějakou vlastní spiritualitu, a jedna dotazovaná například uvedla, že v Boha nevěří, ale součástí náboženského společenství je. Všechny dotazované jsem předem upozornila na to, že nemusejí, pokud nechtějí, odpovídat, ale nikomu nedělalo problémy o své víře hovořit a tak odpověděli na výše uvedenou otázku všichni.

3. Z dvanácti dotázaných na otázku, zda jsou součástí nějakého náboženského společenství, pět odpovědělo, že ano. Sedm z celkového počtu dotazovaných odpovědělo, že ne.

Zajímavé bylo, že většina, která prohlásila, že ve svém životě uvažují s Bohem, uvedla, že nejsou součástí nějakého náboženského společenství. Jedna z dotazovaných dokonce uvedla, že je křtěná, ale nic víc.

4. Na otázku, co vyžaduje charitativní práce od člověka, odpovídali dotazovaní nejčastěji slovy: empatii, naslouchání, porozumění, lásku k bližnímu. Soubor těchto a dalších podobného významu jsem zařadila pod název „*emoční a sociální inteligence*“. Další slova, která dotazovaní zmiňovali: vůli, odolnost, trpělivost, komunikativnost, vyrovnanost a další jim podobné jsem zařadila pod název „*osobní předpoklady*“. Posledním souborem jsou *odborné znalosti*, které jsem ponechala tak, jak je dotazovaní uváděli. Z těchto tří souborů uváděli dotazovaní nejvíce, že tato práce vyžaduje od člověka „*emoční a sociální inteligenci*“, poté kladli důraz na „*osobní předpoklady*“ a jako poslední uvedli „*odborné vzdělání*“.

Ačkoli odborné vzdělání jsem zařadila na poslední místo, mezi jednotlivými pojmy, které sociální pracovníci zmínili, se nejčastěji opakovalo slovo empatie a odborné znalosti.

5. Na otázku, zda si myslí, že věřící lidé přistupují k charitativní práci jinak než lidé, kteří se ke křesťanské víře nehlásí, odpověděla většina dotazovaných, tedy celkem osm lidí z dvanácti, že ano. Zbývající čtyři uvedli, že ne.

Sociální pracovníci nejčastěji jako příklady odlišného přístupu k charitativní práci věřících uváděli toto: „věřící jsou motivováni ke službě člověku nad rámec povinností“, dále také uváděli, že „nevyhoří tak snadno“, že se mohou v těžkých chvílích „opřít o Boha“.

6. Na otázku, zda si myslí, že by v křesťanských charitativních organizacích měli pracovat jen věřící lidé, odpovědělo jedenáct dotázaných sociálních pracovníků, že ne a pouze jeden, že ano.

Sociální pracovníci naopak uváděli, že spolupráce věřících a sociálních pracovníků, kteří v Boha nevěří, je si vzájemně prospěšná. Jedna z dotazovaných uvedla, že naopak více pohledů přináší kompromisy, které mohou být přínosem pro klienta. Většina také uváděla, že „pomáhat, není otázkou víry“ a jeden z dotázaných uvedl, že by lidé, kteří nevěří v Boha a pracují v křesťanských charitativních organizacích, měli přijmout křesťanské hodnoty.

7. Sociální pracovníci na dotaz, zda spolupracují s dobrovolníky, uvedli v devíti případech, že ano. Z toho sedm hodnotilo jejich spolupráci kladně a dva negativně. Tři z dotázaných uvedli, že s dobrovolníky zatím nespolupracují.

Zajímavé je, že ve dvou případech dotazovaní uvedli, že s dobrovolníky nespolupracují, protože je jejich klienti nechtějí. Jako důvod uvedli, že klienti nedůvěřují lidem, kteří něco dělají zadarmo. Raději si vyžádají pomoc profesionála.

8. Zda je dobrovolník pro sociální práci nezbytný, odpovědělo šest z dotazovaných ano a šest ne. Tedy přesně napůl.

Sociální pracovníci si myslí, že dobrovolná pomoc by měla být samozřejmostí. Dobrovolníka vidí jako velký přínos pro sociální práci. Zároveň ale říkají, že se bez něj v práci obejdou. Berou ho tedy jako takový „nadstandard“.

9. Na otázku, zda si myslí, že pomáhat lidem by mělo být spíše dobrovolné, nebo profesionální – placené, odpovědělo osm z dotázaných, že určitě profesionální a placené a čtyři sociální pracovníci odpověděli, že by se obojí mělo doplňovat. O tom, že by pomáhat lidem mělo být spíše dobrovolné, se nikdo nezmínil.

Sociální pracovníci si převážně myslí, že pomáhat v osobní rovině by určitě mělo být dobrovolné, ale z hlediska profesionálního placené.

10. Pod pojmem „odbornost“ u sociálního pracovníka si většina dotazovaných představovala získané odborné vědomosti a zkušenosti. Nikdo z dotazovaných sociálních pracovníků nechápal „odbornost“ jako „vedení“ nebo „schopnost manažersky zajistit služby“, viz. článek *Nezodpovězená otázka vztahu „pozorného srdce“ a „odbornosti“ v křesťansky zakotvené praxi sociální práce*⁵⁸, z kterého vychází výzkum pro tuto bakalářskou práci.

11. Na otázku, myslíte si, že je odbornost k vykonávání této práce důležitá?, odpovědělo jedenáct dotazovaných, že ano a pouze jeden sociální pracovník uvedl jako odpověď ne. Zdůvodnil to tím, že si ty odborné informace může vždy dohledat, ale ten lidský přístup nemůže chybět.

12. Sociální pracovníci se v otázce, *zda by se sociální pracovníci měli zlepšit spíše v odborném vzdělání, nebo v „lidském přístupu“ a u křesťanů v prohlubování křesťanské lásky*, shodli ve většině případů, že obojí je stejně důležité a nemělo by se to oddělovat. Tento názor zastávalo deset z dvanácti dotazovaných. Dva dotazovaní uvedli, že zlepšit by se měli spíše v lidském přístupu.

Sociální pracovníci nejčastěji uváděli jako odpověď, že to záleží na každém „individuálně“, každý se potřebuje zdokonalovat v něčem jiném. Obecně si ale myslí, že by se obojí mělo vyvíjet harmonicky.

⁵⁸ KŘIŠTAN, A. MUSIL, L. *Časopis Sociální práce/Sociálna práca* 4/2008, *Nezodpovězená otázka vztahu „pozorného srdce“ a „odbornosti“ v křesťansky zakotvené praxi sociální práce*, s. 93

13. Přestože dotazovaní uvedli v otázce jedenáct, že odbornost je k vykonávání sociální charitativní práce velmi důležitá, v případě otázky třináct, „co je ve vaší přímé práci s klientem potřebnější, lidský přístup nebo odbornost?“, odpověděla většina, že lidský přístup. Celkem tedy odpovědělo osm lidí lidský přístup a čtyři zbývající uvedli, že obojí je stejně důležité a jedno bez druhého v sociální práci nelze.

Sociální pracovníci často uváděli myšlenku, že odborné znalosti si mohou vyhledat, zatímco lidskému přístupu se někdo těžko naučí. Zajímavá byla též myšlenka jedné dotazované, že pokud ke klientovi nebude mít lidský přístup, k odbornému problému se vůbec nedostane.

2.7. Diskuze

Cílem praktické části bylo odpovědět na vybrané otázky vycházející z článku časopisu Sociální práce *Nezodpovězená otázka vztahu „pozorného srdce“ a „odbornosti“ v křesťansky zakotvené praxi sociální práce*. Z odpovědí směřovaných k první otázce, „*zda dávají sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací přednost spolupráci odborníků na sociální práci s dobrovolníky, nebo si pomoc bližním představují především jako aktivitu duchovně vedených dobrovolníků se zapáleným srdcem?*“ vyplynulo, že sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací spolupráci s dobrovolníky velice vítají, mají s nimi většinou výborné zkušenosti a s jejich prací jsou spokojeni. Dobrovolníci navíc vyplňují mezeru, která vzniká nedostačujícím personálním zajištěním. Pouze v osobní asistenci s nimi zatím nemají žádnou zkušenost, protože ze strany klientů o dobrovolníky není zájem (odpovědi pracovníků osobní asistence byly touto negativní zkušeností ovlivněny). Sociální pracovníci si tento nezájem vysvětlují tak, že jejich klienti si těžko zvykají na nové věci a někteří z nich navíc nevěří dobrovolné (neplacené) práci. Dalším problémem je většinou přítomnost odborného sociálního pracovníka při spolupráci s dobrovolníkem, protože ten zpravidla nemá odborné vzdělání, které je k některým službám osobní asistence nezbytné. Pomoc bližním si rozhodně

nepředstavují jako aktivitu duchovně vedených dobrovolníků se „zapáleným srdcem“, ale jako spolupráci odborníků s dobrovolníky.

V otázce druhé *„Považují sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací za žádoucí, aby sociální práci v těchto zařízeních vykonávali jen souvěrci, nebo sociální práci vnímají jako prostor pro spolupráci křesťanů a lidmi jiných názorových nebo duchovních orientací?“* můžeme odpovědět, že dotazovaní sociální pracovníci z Městské charity v Českých Budějovicích vnímají sociální práci jako prostor pro spolupráci křesťanů a lidí jiných názorových nebo duchovních orientací. Tuto spolupráci navíc vnímají velmi pozitivně, protože oběma stranám přináší jiný konstruktivní pohled na daný problém. Zajímavé je, že k této otázce se často věřící stavěli tak, že nevidí rozdíl mezi věřícím, nebo člověkem, který v Boha nevěří. Sociálního pracovníka v charitativní organizaci vnímali především jako člověka, u kterého v jeho profesionálních kvalitách nehraje roli víra. Překvapivě trochu opačně reagovali ti, co v Boha nevěří. Tuto otázku brali jako jistý útok na jejich pozice v křesťanské charitativní organizaci. Odpovídali stejně jako jejich věřící kolegové a tedy tak, že víra pro sociálního pracovníka není v jeho profesionálních kvalitách rozhodující, ale někteří naopak dávali příklady, kdy víra jejich kolegů přináší etické problémy související s jejich vírou. Jen jeden jediný z dotázaných uvedl, že by v křesťanské charitativní organizaci měli působit jen křesťané a svou odpověď zdůvodnil tvrzením, že *„nevěřící člověk může do organizace vnášet zvyky, které jsou v rozporu s křesťanskými hodnotami a to může být problém.“* Jako příklad uvedl situaci, kdy jeho nadřízená, která nevěří v Boha, po něm chtěla, aby pracoval i o víkend a on si tak nemohl jak odpočinout a nabrat nové síly, tak v neděli jít do kostela. Podle jeho slov se ale situace vyřešila, pracovní doba se mu upravila a on tedy o víkend nemusí pracovat. Zajímavou myšlenku přinesla ještě jedna z dotázaných, která na otázku odpověděla tak, že pokud by měli v křesťanských charitativních organizacích pracovat jen věřící lidé, tak by se tyto organizace mohly potýkat s nedostatkem zaměstnanců. Sama uvedla, že získat nové sociální pracovníky pro jejich služby je velice obtížné a tak při jejich přijetí víra nehraje roli. Tuto

odpověď opět nelze generalizovat na všechny charitativní organizace v České republice, protože výzkum byl prováděn pouze v Českých Budějovicích.

V poslední otázce *„Považují sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací jako důležitější pozorné srdce pro pomoc bližnímu před odborností?“*, výsledky výzkumu dopadly nerozhodně. Sociální pracovníci zdůrazňovali odbornost pro práci charitativního pracovníka jako důležitou, až nezbytnou, ale ve výsledku na otázku, co je pro ně při jejich přímé práci s klientem důležitější, se dlouze zamysleli a nakonec přisvědčili, že lidský přístup, čili „pozorné srdce“. Svou volbu navíc zdůvodňovali tím, že odborné informace si mohou vždycky vyhledat. Někteří dotázaní ale zdůraznili, že tyto dvě věci nelze od sebe oddělit.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zpracovat výzkum podle již výše zmiňovaného článku uveřejněného v časopisu Sociální práce/Sociálna práca⁵⁹ a najít odpovědi na vybrané otázky:

- 1) *„Dávají sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací přednost spolupráci odborníků na sociální práci s dobrovolníky, nebo si pomoc bližním představují především jako aktivitu duchovně vedených dobrovolníků se zapáleným srdcem?“*
- 2) *„Považují sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací za žádoucí, aby sociální práci v těchto zařízeních vykonávali jen souvěrci, nebo sociální práci vnímají jako prostor pro spolupráci křesťanů a lidmi jiných názorových nebo duchovních orientací?“*
- 3) *„Považují sociální pracovníci z katolických pomáhajících organizací jako důležitější pozorné srdce pro pomoc bližnímu před odborností?“*

V první, teoretické části práce jsem se pokusila o přiblížení specifických aktivit církve, původu charitativní služby v církvi a porovnání sociální práce s křesťanskou sociální prací. V její druhé části jsem se zabývala Charitou, jejím právním postavením a strukturou.

V praktické části jsem pak stanovila cíl výzkumu, pokusila se objasnit pojmy související s výzkumem jako víra, věřící člověk, dobrovolnictví, dobrovolník a význam pojmu „pozorného srdce“ tak, jak se o něm vyjádřil papež Benedikt XVI. v encyklice *Deus caritas est*. Dále jsem se věnovala výzkumu, jeho metodám a výsledkům, které jsem shrnula v diskuzi.

Většina sociálních pracovníků, přistupovala ke spolupráci se mnou velmi ochotně. Projevovali o výzkum zájem a téměř po každém rozhovoru následovala ještě minimálně hodinová diskuze na daná témata. Z počátku to vypadalo, že bude velmi obtížné najít dostatečný počet věřících sociálních pracovníků, tak aby

⁵⁹ KŘIŠŤAN, A. MUSIL, L. *Časopis Sociální práce/Sociálna práca 4/2008, Nezodpovězená otázka vztahu „pozorného srdce“ a „odbornosti“ v křesťansky zakotvené praxi sociální práce, s. 97*

výsledky byly vyvážené. Konečný úspěch byl asi překvapivý nejen pro mě, ale i pro dotazující, kteří mě přesvědčovali, že u nich téměř nikdo v Boha nevěří.

Tento výzkum jsem chápala jako pilotní projekt a proto jsem se zaměřila pouze na katolické pomáhající organizace, stejně jako autoři článku, a oslovila pro spolupráci pouze Městskou Charitu v Českých Budějovicích. Bylo by ale jistě zajímavé srovnat výsledky tohoto výzkumu s výsledky u dalších katolických pomáhajících organizací v celé České republice.

SEZNAM LITERATURY

BAJER, P. Činnost Charity je zárukou důvěryhodné filantropie a veřejné prospěšnosti. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2008, roč. 8, č. 4, s. 18 – 20.

BENEDIKT XVI. *Encyklika Deus caritas est : Bůh je láska*. Překlad Ctirad Václav Pospíšil. 3. vyd. Praha : Paulínky, 2006. 63 s. ISBN 80-86949-03-6.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost : Příručka pro uživatele*. Praha : Karolinum, 1993. 374 s. ISBN 80-7184-141-2.

HANUŠ, P. Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2007, roč. 7, č. 1, s. 5-6.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní teorie, metody a aplikace*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

Katedra křesťanské sociální práce Olomouc, Definice křesťanské sociální práce. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2008, roč. 8, č. 4, s. 56 – 59.

KOLAŘÍK, P. Identita sociálních služeb poskytovaných katolickou církví. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2008, roč. 8, č. 4, s. 75 – 84.

Kontexty sociální a charitativní práce : Sborník katedry psychosociální věd a etiky. Editorem byla Beáta Krahulčová. 1. vyd. Praha : L. Marek, 2008. 203 s. ISBN 978-80-87127-07-0.

KŘIŠŤAN, A.; MUSIL, L. Nezodpovězená otázka vztahu „pozorného srdce“ a „odbornosti“ v křesťansky zakotvené praxi sociální práce. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2008, roč. 8, č. 4, s. 93 – 99.

MARTINEK, M. et al. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha : Jabok, 2008. 175 s. ISBN 978-80-904137-2-6.

MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha : Portál, 2008. 384 s. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 309 s. ISBN 80-7178-473-7.

MUSIL, L. *"Ráda bych Vám pomohla, ale...": Dilemata práce s klienty v organizacích*. 1. vyd. Brno : Marek Zeman, 2004. 243 s. ISBN 80-903070-1-9.

OPATRNÝ, A. *Pastorační situace u nás : Analýzy a výhledy*. 1. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství , 1996. 102 s. ISBN 80-7192-092-4.

POSPÍŠIL, C.V. *Teologie služby : Kniha (nejen) pro ty, kdo se věnují křesťanské charitě a diakonii*. 1. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. 214 s. ISBN 80-7192-748-1.

Slovník cizích slov. 1. vyd. Praha : PLOT, 2006. 367 s. ISBN 80-86523-77-2.

ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat*. 2. vyd. Praha : SLON, 2007. 128 s. ISBN 978-80-86429-36-6.

Vy jim dejte jíst : Materiály pro formaci charitních pracovníků. Olomouc : Arcidiecézní charita Olomouc, 205. 48 s.

Život z víry : Překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé. Překlad J. Šrajer, M. Rynešová a V. Feldmann. 2. vyd. České Budějovice : Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2005. 352 s. ISBN 80-7040-809-X.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Co je to vlastně dobrovolnictví. Dobrovolnictví. [online]. [cit. 2009-05-20].
Dostupné na WWW: <http://www.dobrovolnik.cz/d_coje.shtml>.

Deset let práce a směřování České katolické charity. Charita Česká republika.
[online]. [cit. 2009-05-20]. Dostupné na WWW:
<<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=311&nLanguageID=1>>.

Domino – služby pro lidi s duševním onemocněním. Městská charita České Budějovice. [online]. [cit. 2009-05-20]. Dostupné na WWW:
<<http://www.mchcb.org/index.php?page=denni-centrum-domino>>.

GRAUBNER, J. *Charitativní služba církve, Pastorační péče o charitu.* [online].
[cit. 2009-05-20]. Dostupné na WWW:
<http://www.charita.cz/Data/files/charitativni_sluzba_cirkve.doc>.

GRAUBNER, J. *Kodex Charity Česká republika.* [online]. [cit. 2009-05-20].
Dostupné na WWW: <http://www.charita.cz/Data/files/Kodex_charita.doc>.

Kdo jsme. Charita Česká republika. [online]. [cit. 2009-05-20]. Dostupné na
WWW:
<<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=310&nDepartmentID=187&nLanguageID=1>>.

Kdo jsou dobrovolníci. Dobrovolnictví. [online]. [cit. 2009-05-20]. Dostupné na
WWW: <http://www.dobrovolnik.cz/l_lide.shtml>.

Komplexní domácí péče. Městská charita České Budějovice. [online]. [cit. 2009-05-20].
Dostupné na WWW:
<<http://www.mchcb.org/index.php?page=komplexni-domaci-pece>>.

Metodika dobrovolnictví v sociálních službách pracujících s klienty ohroženými exkluzí. Hestia. [online]. [cit. 2009-05-20]. Dostupné na WWW:
<http://www.hest.cz/ruzne/Methodika_dobr_socsl.doc>.

Nízkoprahové centrum pro děti a mládež Srdíčko - Jiloro. Městská charita České Budějovice. [online]. [cit. 2009-05-20]. Dostupné na WWW:
<<http://www.mchcb.org/index.php?page=nzdm-srdicko---jiloro>>.

Organizační struktura. Charita Česká republika. [online]. [cit. 2009-05-20].
Dostupné na WWW:
<<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=456&nDepartmentID=271&nLanguageID=1>>.

Pojem sociální. ABZ slovník cizích slov. [online]. [cit. 2009-05-20]. Dostupné na WWW: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/socialni>>.

Poslání. Sociální práce/Sociální práca. [online]. [cit. 2009-05-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.socialni prace.cz/poslani.php>>.

Služby lidem bez domova – Dům sv. Pavla. Městská charita České Budějovice. [online]. [cit. 2009-05-20]. Dostupné na WWW:
<<http://www.mchcb.org/index.php?page=azylovy-dum-sv-pavla>>.

Sociální služby. Registr poskytovatelů sociálních služeb. [online]. [cit. 2009-05-20]. Dostupné na WWW:
<http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do?jsessionId=59D27B2B1BF5595CE4C9807635201E52.node1?SUBSESSION_ID=1242982652510_1>.

Tolerance České Budějovice. Městská charita České Budějovice. [online]. [cit. 2009-05-20]. Dostupné na WWW:
<<http://www.mchcb.org/index.php?page=tolerance-c-budejovice-2007>>.

Víra. Abeceda víry na internetu. [online]. [cit. 2009-05-20]. Dostupné na WWW:
<<http://www.vira.cz/vira>>.

Z historie Charity. Charita Česká republika. [online]. [cit. 2009-05-20]. Dostupné
Na WWW:
<<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=670&nLanguageID=1>>.

SEZNAM PŘÍLOH

Rozhovory pořízené pro výzkum této práce, jsou uloženy na přiloženém CD.

1. Rozhovor – Pečovatelská služba
2. Rozhovor – Osobní asistence
3. Rozhovor – Osobní asistence
4. Rozhovor – Osobní asistence
5. Rozhovor – Osobní asistence
6. Rozhovor – Osobní asistence
7. Rozhovor – Služby lidem bez domova – Dům sv. Pavla
8. Rozhovor – Služby lidem bez domova – Dům sv. Pavla
9. Rozhovor – Domino – služby pro lidi s duševním onemocněním
10. Rozhovor - Tolerance
11. Rozhovor - Tolerance
12. Rozhovor – Srdíčko – Jiloro – nízkoprahové centrum pro děti a mládež

ABSTRAKT

HOŘEJŠOVÁ, P. *Výzkum vybraných témat u křesťanských poskytovatelů sociálních služeb*. České Budějovice 2009. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Ing. Dr. Alois Křišťan, Th.D.

Klíčová slova: katolická sociální práce, charita, víra, věřící člověk, dobrovolnictví, dobrovolník, pozorné srdce

Práce se zabývá výzkumem několika otázek zabývajících se důležitosti víry u sociálních pracovníků v křesťanských charitativních organizacích, jejich spolupráci s dobrovolníky a otázkou důležitosti odbornosti a pozorného srdce.

V první teoretické části je nastíněn specifický profil charitativních aktivit církve, jejich původu a charakteristika sociálních služeb v kontrastu s charitativní prací. Poté je vymezena oblast výzkumu u křesťanských poskytovatelů sociálních služeb pouze na Charitu České republiky a je popsána její stručná historie a struktura.

V druhé praktické části práce jsou upřesněny některé pojmy související s výzkumem jako víra, věřící člověk, dobrovolnictví, dobrovolník a vztah formace a pozorného srdce. Jsou popsány metody, které byly při výzkumu využity a přiblížena oblast výzkumu zaměřená konkrétně na Městskou charitu České Budějovice, u které jsou následně popsány jednotlivé služby, ve kterých byl výzkum proveden, interpretovány výsledky a v diskuzi zhodnoceny cíle a výsledky práce.

ABSTRACT

Key words: catholic social services, charity, faith, believer, volunteer, careful heart

The paper studies questions of importance of faith of social workers in Christian charity organisations, their cooperation with volunteers and the importance of education and attentive heart.

In the first theoretical part the writer outlines the specific profile of the charitable activities of the church and their origin, and she characterizes social services in contrast to charitable work. She then restricts her study of Christian social services to the Charity of the Czech Republic and describes briefly its history and structure.

In the second, practical part she clarifies some terms related to the research, e.g. faith, believer, voluntariness and volunteer and the relation of education and attentive heart. She describes the methods to be used during the research and the area of the research, specifically the Town Charity of Ceske Budejovice. Here she focuses on particular services where the research was done, she interprets the outcomes and in the discussion she evaluates the goals and the outcomes of the paper.

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
TEOLOGICKÁ FAKULTA
knihovna
Kněžská 8
378 01 České Budějovice